

MAGYAR NÉP

POLITIKAI, GAZDASÁGI, SZÉPIRODALMI
KÉPES HETILAP

Előfizetési árak:

Egész évre	44 L.
Fél évre	22 L.
Negyed évre	11 L.
Egy szám ára	1 L.

Felelős szerkesztő:

DR. NALÁCZY ISTVÁN.

Főszerkesztő:

GYALLAY DOMOKOS.

Megjelenik minden pénteken.

Szerkesztőség és kladóhivatal:

Str. Regina Maria (v. Deák F.-u.) 35. sz.

TELEFON: 2-87. SZÁM.

A király látogatása Marosvásárhelyt.

Az uralkadó család tagjai több magyar intézményt fölkerestek már. Az Erdélyi Múzeum Egylet és a Kárpát-Egyesület gyűjteményeiről a legnagyobb elismerés hangján nyilatkoztak. A sepsiszentgyörgyi Székely-Múzeumot váratlan látogatásával tisztelte meg a király és a látottak fölemelő hatása alatt tette azt a sokszor idézett nyilatkozatot: *Nem szabad a magyarok érzékenységét bántani!*

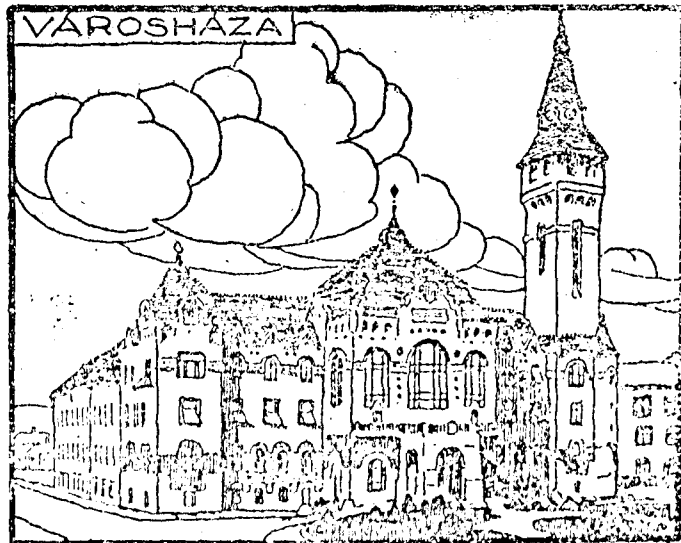
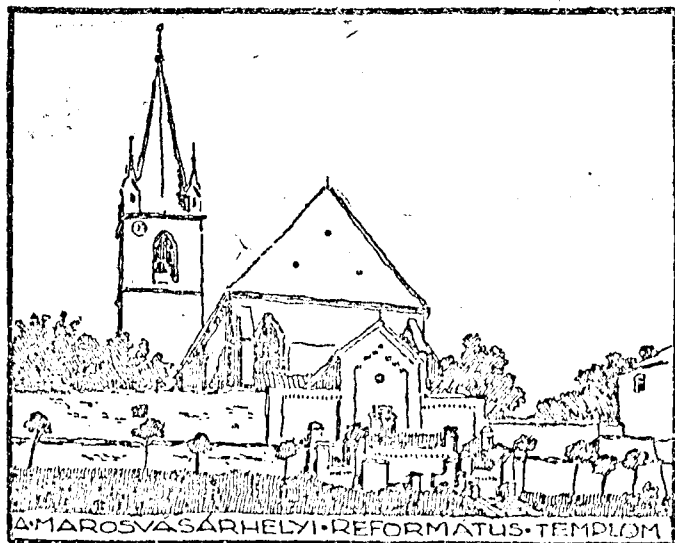
Hire jár, hogy közelebről Marosvásárhelyt fogja meglátogatni. Bizonyosak vagyunk afelől, hogy a székely város az ő pezsgő forgalmával fejlett intézményei-

vel, gyönyörű régi és új épületeivel a magyarság munkássága, műveltsége iránt becsülésre fogja indítani a királyt. Vajha ezuttal, magával a magyar néppel is megismerkednék! Az ismerkedés bizonyosan szeretetre hangolná új alattvalói iránt és ez a szeretet igen üdvös volna azok

számára, akiknek nem hogy érzékenysége, de sokszor létérdeke sem részestül kellő figyelemben.

Képeink a királyt, királynét, a Vörös Kereszt egylet egyenruhájában, továbbá Marosvásárhelynek nevezetes öreg templomát, híres szépségű városházát ábrázolják.

A gyulafehérvári határozatok.

1918—1921.

Ezelőtt három évvel nagy napra virradt a történelmi nevezetességre szert tett Gyulafehérvár városa: Az összegyűlt erdélyi románság nagy lelkesedéssel mondotta ki és határozatilag erősítette meg Erdély egyesülését a tulajdonképeni Romániával. Ugyanezen a gyűlésen határozatokat hoztak, melyek a most már Romániához csatolt területen élő kisebbségek jogait állapítják meg a teljes jogegyenlőség elvéből kiindulva. Ezzel kapcsolatosan a nemzeti gyűlés teljes nemzeti szabadságot biztosított az együtt-lakó összes népek számára. Bármely nép — mondja a határozat — taníthatja és közigazgathatja magát és ítélkezik a saját nyelvén, a saját kebeléből választott képviselői által és minden nép képviselői jogot fog nyerni a törvényhozó testületekben, a haza kormányzásában az alkotó egyének számaránya szerint. Egyenlő jogosultság és teljes önkormányzati vallászabadság illeti meg az összes állami felekezeteiket. Feltétlen sajtó, egyesülési és gyülekezési szabadság, egyenlő jog szabadság biztosítása minden nagy és kis nemzet számára.

Tagadhatatlan, ezen királyi szentesítéssel ellátott határozatoknak megvalósítása és azoknak az életbe átvitele megnyugtatta volna az itt élő magyarságot, mely számolva a változásokkal beleilleszkedett az új államalakulat kereteibe. A lepergett három esztendő azonban keserű csalódást váltott ki a magyarságból. A határozatok papiroson maradtak, habár a kisebbségek jogainak biztosítását a békeszerződés is kötelességévé tette az utódállamoknak. Beszélhetünk-e teljes nemzeti szabadságról? Hol van közigazgatásunk és igazságszolgáltatásunk? Hol vannak saját tisztviselőink? Hol késik az összes hitfelekezetek egyenjogúsága és autonómiájának biztosítása? A kormányok egyszerűen művészi kézlegyintéssel tultették magukat e határozatokon: minden pusztá ígéret maradt. És amikor a magyarság meggyőződött arról, hogy üres szólammokkal és szóvirágokkal alap nélküli ígéretekkel és hitegetésekkel saját létének és fenmaradásának alapjait nem rakhatja le, a tettek mezejére lépett és épen a gyulafehérvári határozatokra és a békeszerződésre támaszkodva egyházi, iskolai és kulturális céljainak, valamint kisebbségi jogainak védelmére nyíltan, nyilvános népgyűlés keretében megalkotta a Magyar Szövetséget, amely az állam

törvényeinek teljes elismerése mellett szállt sikra feltéve őrzött jogainak érvényesítéséért.

A dolgok természetes rendjéből következik, hogy ezen visszás helyzetnek feltétlenül meg kell változni, mert az államélet rendes menetét teszi lehetetlenné. Jogállamban az erők egyenlő érvényesülése biztosítja annak létét és fenmaradását. A Romániához csatolt területeken kétféle magyar él, e számottevő nép jogos kívánságai elől kitérni nem lehet. A kötelességekkel jogok járnak. A magyarság a békeszerződésben is biztosított jogairól le nem mondhat, azok érdekében minden megengedett, alkotmányos eszközzel rendületlenül küzdeni fog. Reményünk van arra, hogy a józan belátás előbb-utóbb diadalmaskodni fog és létrejön minden téren az az összhang, mely egyedüli alapja az államélet zavartalan menetének.

Dr. Naláczy István.

Miért van szükségünk hitvallásos iskolákra?

Erre a kérdésre a következő kérdéseket tehetnők fel. Miért van szüksége a madárnak levegőre, miért a hálnak vízre, miért a növénynek világosságra és így tovább? A felelet igen egyszerű. Mert az élőszerzeteknek éltető elemük a levegő, a víz, a fény, a hő stb. Ép így a keresztény világnézetben élő embernek éltető eleme a hit, ezzel lélegzik, ennek szárnyain jár a magasságokban, usza meg az élet mély-séges örvényeit, a hit fénysugarai világítják meg lelkét, teszik elviselhetővé az élet ferdeségeit.

A hívő-életre, az igazán humánus gondolkodásra nevelést pedig egyedül a hitvallásos iskolákban látjuk biztosítva.

A világháború távolról sem járt azokkal az eredményekkel, melyeket ideális, optimista lelkek hozzáfűztek. Semmi esetre sem volt az a tisztító fürgeteg, melytől a művelt társadalom romlott levegőjének felfrissítését vártuk. Ellenkezőleg a harcterek vértócsája megfertőzte a legnemesebb emberi érzéseket, a kedélyek elva-

dultak, az emberek fronton és frontmögött ragadozókká váltak. Arra azonban mégis jó volt a háború, hogy sok zavaros eszmét tisztázott, sok előítéletet kivetkőztetett hamis nimbuszából. Igen sok dolgot másképen, sokkal helyesebb megvilágításban látunk most, mint láttunk a háború előtt.

Babonaszerű előítélete volt a művelt társadalomnak az iskolákat illetőleg is. A társadalom vezető és nem vezető körei esküdni akartak az állami iskoláztatásra. Ugy vélték igen sokan, hogy a kulturális fejlődést csak az állami iskola biztosíthatja. Különösen az ugynevezett intellektuelek indítottak a felvilágosodás nevében irtó háborút a hitvallásos iskolák ellen az állami iskolák érdekében.

A világháború ezt az előítéletet elsöpörte. Megmutatta az embert a maga valóságában, megtanított bennünket arra, hogy igen szép dolog a felvilágosodás, de az emberiségnek inkább több emberszeretetre, több igazságérzetre, több méltányosságra, egyszóval mindarra a többletre van szüksége, amit főleg és elsősorban a hívő világnézet nyújt az embernek. Ezzel egyben az iskolakérdés is eldöntetett. Megbízható hitvallásos nevelést csak a hitvallásos iskoláktól várhatunk. Ezért kell nekünk a hitvallásos iskola. S hogy ez így van, nemcsak mi állítjuk, hanem rájöttek erre különösen a háború óta, az ország sorsának intézői is. Az egész keresztény világban, a keresztény népek lakta államokban rohamosan hódít-terít a hitvallásos iskola. Az ugynevezett laikus, értsd vallás nélküli iskolák főfészkeiben, Franciaországban, ahol legelőször röpitették világgá a laikus iskola jelszavát, hova-tovább vesztí mertersegesen csinált nimbuszát a vallás nélküli laikus iskola. Franciaországban már belátták, hogy nem laikus iskolákra van szüksége a közéletnek, de még nemis állami iskolákra; Franciaországban ma már hitvallásos iskolákat állítanak mindenfelé, s ezt nemcsak az egyház műveli, hanem jó szemmel nézik az állami tényezők is. Nincs ez máskép a többi államokban sem.

A napokban igen érdekes statisztikát közölt a fürge „Erdélyi Tudósító”. Ezek a számadatok igen érdekesen megvilágítják, miként kell gondoskodnunk a hitvallásos, vagy amint hétköznapi mondani szoktuk: a felekezeti iskolákról. Álljanak itt a számok. Franciaországban az 1920—21-ik iskolai évben összesen 12.000 római katolikus elemi iskola volt. Még pedig 3000 fiuk, 9000 leányok számára. A tanulók

száma meghaladta az egy milliót, míg a tantestület 29.000 tagot számlált. Az iskolák az államiakkal teljesen egyenértékűek. Hollandiának összesen 1264 katolikus iskolája van, a tanulók száma 255.358. Ezek valószínűleg közép és más jellegű iskolák. A katolikus elemi iskolák száma ugyanis 5690, amelyekben 1.698.032 gyermek nyert oktatást. Van ezenfelül még 503 katolikus magániskola 12.315 fiu és 20.100 leánynövendővel, valamint 358 árvaház, melyekben 59.376 katolikus gyermeket tanítanak. Az Egyesült államokban katolikus egyetem volt az 1920—21-ik iskolai évben 15, amely 19.802 hallgatót számlált. Kollegium volt fiuk részére 62, leányok számára 52. Katolikus középiskolák száma 1552, ezeket 129.893 tanuló látogatta. Az elemi iskolákról hiányzik a kimutatás.

Mit szólnak ezekhez a számokhoz? Mit szólnak különösen azok, kik államosítani akarnak tüzőn-vizen keresztül, s államosítani akarják éppen a mi felekezeti iskoláinkat. Erdély kulturáját, mondhatnám évszázados kulturáját a felekezeti iskolák alapozták meg. Hitvallásos iskolákat alapítottak a Bethlenek, a Báthoryak, a Mikók, sőt hitvallásos iskolára fektették népük egész nevelését s jövőjét erdélyi román testvéreink is a múltban, a felekezeti iskolákkal kapcsolta egybe önálló faji életét az egész szászág. Minden hivatott tényező, aki Erdély kulturájáért valami maradandót akart létesíteni a múltban, azt különösképp a hitvallásos iskolák ápolásával vélte elérhetőnek. Nem ok nélkül. Erdély sajtóságos, nemzetiségi összetételénél fogva arra van predesztinálva, hogy népei az egyházak melengető karjai közt nőjjenek nagyra a maguk faji életével, faji elhivatásával.

S jól jegyezzük meg, nekünk magyar kisebbségnek a felekezeti, hitvallásos iskola kettős életet jelent: egyházaink életét s fajunk fenmaradását. Tehát az iskoláért, az iskolával élünk és halunk. Mi élni akarunk.

Dr. Balázs András.

A Magyar Szövetség köréből.

A Magyar Szövetség működésének újból való fölvétele jó uton halad. A helyi primari hivatal által bekért és a naggyűlésről felvett jegyzőkönyv betérjesztetett. A vonatkozó összes iratokat a prefektusi hivatal Bukarestbe terjesztette fel a belügyminiszteriumhoz. Remélhetőleg rövid időn belül döntés történik ezen ügyben és a szövetség újból megkezdheti működését.

A román politika hirei.

A kamara és a szenátus a trónbeszédre adandó válasszal foglalkozik.

A többség bizalmat szavazott Avarescu miniszterelnöknek.

A parasztpárt részt vesz a kamara működésében, a nemzeti és liberális párt még mindig távol van a parlamenttől, ujabban némi közeledés vehető észre a néppárt és Maniu között.

Uj megyei beosztás. Egész Erdély népét, főként pedig a magyar és német kisebbségeket, nagy veszedelem fenyegeti egy törvényjavaslat révén, amelyet mosian fognak a parlamentben tárgyalni. Esszerint a régi megyei beosztást teljesen meg akarják változtatni és új beosztással a mostani hetvenhat megyéből csupán negyvennyolcat akarnak alakítani,

A javaslatnak az erdélyi románok között is nagyon sok ellenzője van. Ez nem is csoda, mert rengeteg zavart, költséget és fáradtságot fog a nép számára jelenteni, ha a megszokott hivatalos központoktól elszakítják.

KÜLFÖLD

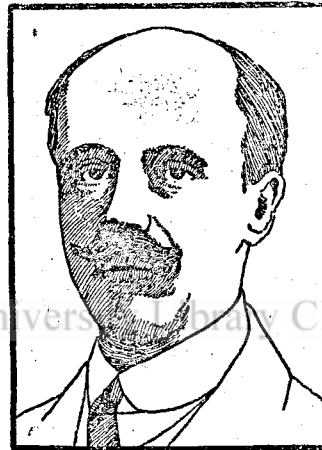
Az angolok a németek mellett. A franciák körében nagy az izgatottság amiatt, hogy az angolok utóbbi időben egyezkedésbe bocsátkoztak a németekkel. Ezek a tárgyalások arra irányulnak, hogy Németország két évi hiadékat kapjon a hadisarc újabb részletének megfizelésére. Olaszország támogatja Anglia engedékeny politikáját. Az olasz városokban nagy tüntetéseket rendeztek a franciák ellen.

A spanyolok veresége. A spanyolok, akik a világháborúba nem avatkoztak bele, utólag szintén elveszik részüket a háborús szenvedésekből. Marokko afrikai tartományban arab alattvalóik föllázadtak és az ellenük vonult spanyol hadakat megsemmisítően megverték. A vereségek hatása alatt na y a forrongás egész Spanyolországban, sőt olyan hírek jönnek, hogy a köztársaságot kikiáltották. A vereség nagyságát mutatja az a hír, hogy a lázadók a spanyol vezérkart is bekerítették és ezek öngyilkosok lettek, hogy az ellenség kegyetlen bosszuját elkerüljék.

A sovjet kormány nem akarja elismerni Besszarabiának Romániához való csatolását. Tace Ionescu külügyminiszter válaszul az orosz kormány jegyzékére kijelentette, hogy a román kormány Besszarabia ügyében visszautasít minden tárgyalást.

Felfordulás Bécsben. December 1-én Bécsben nagy zavargások dultak fel a közrendet. A zavargások okai a rettenetes drágaság, az osztrák pénz egyre fokozódó értéktelensége. Egy leu Ausztriában 70 koronát ér. Egy villamos kalauznak 40 ezer korona havi fizetése van s még sem tud megélni belőle. A kommunisták felhasználták a nagy nyomoruságot és rombolásokra izgatták a munkásokat. Ezek a főutcákon összetörték a fényes szállodákat, kifosztották a ruha élelelmiszer üzleteket, a járókelőket megállították és pénzüket elszedték, a külföldi előkelőségeket is levetkőztették és magukkal hurcolták. A kormány nagynehezen helyreállította a rendet. A sebesültek száma meghaladja a háromszázat.

Megalakult az új magyar kormány. Gróf Bethlen Istvánnak mégis sikerült a kormányalakítás.

A kisebbségben levő pártok teljesen melléje állottak, a nagyobb pártok: a kisgazdapárt és a kereszténypárt 3 hónapra megígérte támogatását. (Bethlen István erdélyi ember, valamint a kormányában levő külügyminiszter, gróf Bánffy Miklós is. Mindkettejüknek nagy tekintélyük van Magyarországon.) A magyar miniszterelnök képét itten mutatjuk be.

HÍREK

Előfizetési díjakat szíveskedjék a következő címre beküldeni: Minerva részvénytársaság pénztárának Cluj—Kolozsvár, Str. Regina Maria (volt Deák Ferenc-utca) 1. szám.

Püspökök a király előtt. Azon a szenatusi gyűlésen, amelyen a trónbeszéd elhangzott jelen voltak Gróf Majláth Gusztáv, Dr. Nagy Károly és Dr. Glatfelder Gyula püspökök is. A trónbeszéd után a király királyné és a trónörökös meleg érdeklődést tanúsítottak a magyar püspökök iránt, örömuiket fejezték ki, hogy a román törvényhozásban gyakorolni kívánják alkotmányos jogukat. A kihallgatások során a király nyomatékosan kijelentette, hogy az igazságosság és a jog képviselői nála minden időben a legteljesebb védelemre számíthatnak.

A hadikölcsönök beváltásáért. Az erdélyi és bánáti lakosság már régóta várja és népes gyűléseken sürgeti az osztrák és magyar hadikölcsönök kifizetését.

Az egyik tekintélyes román lap, az Adeverul azt írja, hogy az államnak becsületbeli kötelessége a költvények minél előbb való beváltása. Amint értesülünk, a csehek már értékelik a magyar hadikölcsön, amennyiben az új belső kölcsön jegyzésénél 30% erejéig a magyar költvényeket fizető eszközül elfogadják.

A ferencz-rend ünnepe. Kolozsvárt nagy fénnel ünnepli a Ferencz-rend III. rendjének 700 esztendősi megalakulását ünnepekre Gróf Májláth püspök is a városba érkezett. Az ünnepek még folynak, jövő számunkban részletes beszámolót fogunk közölni.

A magyar telepesek sorsa. Az agrártörvény úgy intézkedik, hogy azoktól a telepesektől, akik 1885-óta foglalták el telepüket, az állam minden kártérítés nélkül visszaveheti a birtokot. Ha ezt a rendelkezést végrehajtják 10 ezer magyar családot juttatnak koldusbotra. Az elkeseredett telepes gazdák együttesen kívánnak küzdeni a lesújtó törvénycikk ellen s a romániai parasztpártot is meg akarják nyerni ügyük védelmére. Az ügyet mi is a legelőnkebb figyelemmel fogjuk kíséreni s közelebbi számunkban a telepesek helyzetét részletesebben is megvilágítjuk.

Karácsonyi öröm a lelkészeknek. A kolozsvári református püspökségen szerzett értesülésünk szerint remény van arra, hogy a lelkészek esedékes kongruáját karácsony előtt kitalják. A segédlelkészek kongruájának utalványát a püspök magával is hozta. Az esperesek havi járandósága a lelkészi illetményeken felül havi 550 leuban van megállapítva. A kormány kimutatást kért a papi özvegyekről és árvákról, akik karácsonyra szintén nagyobb segélyben fognak részesülni.

Régi magyar faluk. Mulattató rovatunkban a Romániához csatolt magyar faluk múltját is ismertetni kívánjuk, még pedig a legkiválóbb történetirók segítségével. A Kalotaszeg, Székelyföld, a Körösvidék és a Bínát magyar falvai egyaránt meg fogják találni a maguk krónikáját.

Elindul a második magyar fogolyszállítmány Orozorezágból. Budapesti tudósítónk jelenti: A hirdeti kresti börtön lakói közül rövidesen újra visszakapja több rab szabadságát. A külügyminiszteriumhoz küldött értesítés szerint a második fogolyszállítmány elindították Moszkvából és Rigába érkeztek. Két héten belül állépi a magyar határt. A tuszokat Moszkvában összpontosítják, ahol az esz és német követség ellátja őket élelmiszerral és ruhával.

Száz-háromszáz százalékkal emelik a vasúti díjakat. A román államvasut mely különben is Európa

legdrágább vasúti — újabb tarifaemelésre készül. Bukaresti értesülés szerint ez az újabb tarifaemelés 100—300 százalékos lesz, és pedig az első osztályú jegyek árát 300, a másodikát 200, a harmadik osztályúét pedig 100 százalékkal emelik.

A Királyhágó-melléki református püspökség ügye. A Királyhágó mellékén levő nagyszámu-református egyházközség külön egyházkerületbe tömörült és püspököt is választott Gulyás István személyében. A román kormány nem ismerte el a választást és ezt azzal indokolta, hogy az egyházjog értelmében a választásra csak a zsinat lett volna jogosult. A zsinat megtartásával és az új püspökség megszervezésével a román kormány Nagy Károly erdélyi református püspököt bizta meg.

Tanuból vádlott. A nagyszabeni hadianács nemrégiben Benedek Pál, az Udvarhely megyében levő Ége község református lelkészének ügyével foglalkozott. Azzal vádolták, hogy a románok bevonulásakor ezt mondta híveinek: Ha azok a bocskorosok ide is eljönnek, fogjatok fegyvert és üzzétek ki őket. A tárgyaláson azután érdekes dolgok derültek ki. A feljelentést egy Dénes Ferenc nevű égei ember tette, ki a pappal hosszabb idő óta egy pereskedésből kifolyólag haragban volt. Dénes ugyanis a pap kertjének hátulso részét akarta megszerezni, de nem kapott igazságot és ezért örökös bosszút forralt a lelkész ellen. Felfogadott két kiskoru székely legényt, kiket részint ígéretekkel, részint pedig fenyegetésekkel arra bírta rá, hogy a pap ellen valljanak. A két legény a kihallgatás során esküvel vallotta, hogy Benedek Pál tényleg használta az inkriminált kifejezéseket. Az egész székely falu azonban szeretett papjának védemére kelt és a bírő egy nyilatkozatában az állt, hogy Benedek a falut a románok bevonulásakor nyugalomra és az isteni segedelemben való hitre tsnitotta. A hadbírószági tárgyaláson, amikor a két székely legény megesketésre került a sor, az egyik sirva bevallotta, hogy hamisan vallott és Benedek Pál nem izgatott a románok ellen. Elmondta, hogy fiatal volt és érelle esze vitte rá arra, hogy lelkészéről rosszat állítson. A tárgyalás itt azután meglepő fordulathoz ért. Benedek védőjének indítványára a tárgyalást a bizonyítás kiegészítésére elnapolták, az ügyész indítványára pedig a töredelmes góbé legényt hamis eskü büntette miatt letartóztatták.

Be kell jelenteni a magyar postatakarékpénztári követeléseket. A bukaresti postavezérigazgatóság elrendelte, hogy akinek Magyarországon valamelyik postatakarékpénztárban letéje van, jelentkezik a városában vagy községben levő postahivatalnál, ahol az adatokat felveszik és a követelés érvényesítését megindítják.

Megzavart lakadalom. Nagyszalontán Barát István portáján ötször támadt tűz rövid idő közökben. Közelebbiről lakadalom volt Barátéknál és miközben vigan telt az este, valaki az ablak alatt elkiáltotta: Tűz van! Egy szalmakazalt gyújtott fel a család haragosa, akit azonban ezuttal sem sikerült elfogni és leleplezni.

A hetedik napot megszenteljed. A vasárnapi munkaszünet tárgyában Magyarországon újabb törvényt

alkottak, amely a réginél alaposabb, kielégítőbb. A törvény ugyanis a teljes vasárnapi munkaszünet alapján áll és csak igen kevés kivételt enged. Így a molnároknak, fényképészeknek, étkező-helyiségeknek, cukrászoknak és kávéházaknak tesz kivételt, míg pl. az élelmiszerüzletek csak reggeli 9 óráig, a borbély-fodrászüzemek pedig csak délelőtti 10 óráig tartatnak nyitva. Az alsóbbrendű korcsmák és pálinkás butikok azonban egész vasárnapon zárva tartandók.

Ajánlott levélben is lehet kérni vízumot. A bukaresti magyar követség közli, hogy ajánlott levelekben beküldött utleveleket is láttamoz s azokat posta fordultával az érdekeltek címére visszaküldi. Melléklendő 1 lei 30 bani postabélyeg és egy darab fénykép. — A láttamozás díját, 140 leit postautalványon kell beküldeni. A követség címe: Bukarest, Str. Boteanu 4. sz.

A magyarországi hatóságokkal való levelezés tárgyában rendelet jelent meg, mely figyelmezteti a közönséget, hogy a magyar hatóságokkal minden levelezés, információ kérés, anyakönyvi kivonatok beszerzése csak a prefektési hivatalok útján eszközölhető. Minden ilyen kérést a kolozsvári belügyi vezérigazgatóság diplomáciai uton intéz el.

Rablógyilkos csendőr. Borzalmas rablógyilkosság történt december 1-én az aradmegyei Borosjanón. Cracun Chera földbirtokos künt, a város meiletti tanyán élt feleségével. A tanyát utóbbi időben fegyveres őr őrizte éjszakánként, mert a vidéken egyre-másra ismétlődtek a rablások. December 1-én a cselédek holtan találták meg a ház mellett az éjjeli őrt, majd bent a hálószobában rémes látvány tárult eléjük. A földbirtokos és felesége nagy vértócsában feküdt a padlón, az első halott volt már, a második élt még, de szólni nem tudott a gyöngeség miatt. A szoba teljesen fel volt dülva, minden fiókot, szekrényt kifosztottak a rablók. A nyomozás máris eredménnyel járt, a rablógyilkost elfogták egy csendőr személyében.

A magyar szobrok elpusztítása ellen. A magyar tudományos akadémia egyik közelebbi gyűlésén főhíborodással tárgyalta, hogy a szomszéd államok rendre pusztítják el a magyar művészi emlékeket. Így közelebbről a csehek Pozsonyban a hatóság legkisebb ellenzése nélkül romboították le Mária Terézia remek szobrát s ugyanott eltávolították a Petőfi szobrát is. A lelketlen munkát az olasz konzul le akarta fényképezni, de a csehek durván elutasították. Az olasz lapok főhíborodással tárgyalják az esetet. A magyar akadémia szózatot fog intézni a világ összes akadémiaihoz és kérni fogja, hogy akadályozza meg a magyar műemlékek és ereklyék meggyalázását.

Jól sikerült kiállítás. A háziiparnak és kézművességnek ma, a behozatali nehézségek között, jóval nagyobb a jelentősége, mint a háború előtt. Közelebből Dicsőszentmártonban rendezték háziipari és kézmunka-kiállítást, amelyen nagyon sok megrendelés történt. Vajha ez a példa is serkentően hatna a háziipari tanfolyamok újból való szervezésére.

Gyilkosság. Rémes gyilkosság történt november 26-án éjszaka az Udvarhely megye Nagykadács községben. Elekes Miklósnét és tíz éves fiát állott fejvel találták meg az egyik ágyon, míg a hat éves Elekes Miklós, az asszony kisebbik fia, összezuzott karral jajgatott a másik ágyon. Az asszony régóta elváltan él férjétől és

a szomszédok előbb azt hitték, hogy talán ő akarta kiirtani családját nagy keserűségében. A kis fiu vallo- mása szerint azonban másként folyt le a borzalmas bűntény. Éjszaka egy ismeretlen férfi lopózott be a szobába, az lökte agyon édes anyát és testvérét, míg neki a takaró alatt csak a karját érte a revolvergolyó. A nyomozás megindult.

Önzetlen kívánság. Mint értesültünk, az ókirályságbeli szőlősgazdák főkerjesztést intéztek a földművelésügyi miniszterhez, amelyben többek között követelik, hogy tiltsa meg a kormány az erdélyi boroknak az ókirályságba való bevitelét. A miniszter nem adott választ e kívánságra, amely érthetetlen, amennyiben egy állam nem emelhet vámsorompót a belföldi területek között. Ugyan volt már erre példa, amikor a marhák ki- és bevitelére volt korlátok közé szorítva. Erdély tisztán kezelt, világhírű boraira nem ok nélkül féltek a regábeliek. Minőség tekintetében felelő állanak az ókirályságbeli boroknak, az árak tekintetében pedig alatta. Ne feledjük el, hogy az erdélyi borok a belföldi piacra vannak szorítva, amiből a termelőkre jelentékeny károk háramlanak. Inkább igyekezzenek a regábeli gazdák is a kiviteli lehetőséget újat egyengetni, mintsem hogy az erdélyi borok ki- szorításán fáradozzanak.

MULATTATÓ

Őszi árnyék.

Őszi erdő közepében
Szomoruan, némán állok,
Hulldogálnak szakadatlan,
Szép, didergő lambvirágok.

Ott zizzennek fejem fölött,
Hüsen szállnak bús arcomba,
Mintha minden érintésük
A szívemre csókot nyomna.

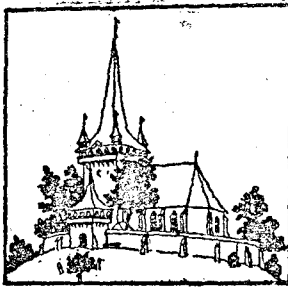
Elkisérem addig őket,
Míg a földön elsimulnak;
Kicsiny, fáradt levelecskék
Szomoruan, egyre hullnak.

Ez a sorsa minden szépnek,
Minden élő így lesz rommá.
A rózsát már nyílásában
Mintha terhe sirba vonná.

Ma még élni száz sugár közt,
Illatárba', fénybe', dalba':
S egy szellőre ott feküdni,
Mint a levél, némán, halva.

A hegyetlen őszi szellő
Végig zörget fenn a fákon:
A búcsúzó leveleket
Könnyeimtől alig látom.

Petres Kálmán.

Magyarvalkó.

Ha Kalotaszeg az erdélyi magyarság bokrétája, akkor Magyarvalkót ebben a rózsához hasonlíthatjuk. A Kalotaszeginek a legjellegzetesebb szép magyar faluja. Gyönyörű fekvésű, régi kerített temploma, érdekes temetője, sokszor művészies régi házai, derék, szép, munkás népe díszévé teszik az egész Kalotaszegnek.

E szép községnek érdekes a multja is.

Nevét először 1297-ből említi egy oklevél. 1337-ből ismerjük *Gergely* papját. Bizonyos, hogy Magyarvalkó akkor még nagyon kis falu volt. Nem egészen száz év múlva, 1427-ben ugylátszik, hogy a husziták elhatalmasodtak itt s a valkai református egyházközség egy régi levele szerint innen Kolozsvárig pusztítottak. Ugyanazon évben Gyermónostor felé kijárták Valkó határát. E határjáró levél említi a *Déde* nevű földet, a *Bikkfőt* s a *Kapus* patakot.

Nemsokára megövekedett községnek nem volt elég régi kis temploma. Kibővítették tehát s egyik déli kőlábujára fölvették az akkori sajátságos, vegyesen arab és római számjegyekkel az 1452. évszámot, mely ma is mutatja a templom e bővítése idejét. Ekkor a régi híres *Valkai* család volt a faluban a főbirtokos. Ennek utolsó férfi tagja Valkai Miklós (1730.) ott pihen a templom alatt, mely gyönyörű fekvésével, színes környezetével s főképp vasárnap festői szép viseletű népével igazi pompás látványt nyújt. A középkorban a Keményekkel rokon kihalt bikali *Vitézek* és a *Gyerősfiek* a farnasi *Veresek*, és még több nemes család szintén bebíró birtokos volt a faluban. Népből 1504-ből a *Szakács*, *Veres*, *Tolvaj*, *Bolt*, *Jegenyész* és *Cziczér* magyar családok nevét ismerjük.

E községhez tartozott az innen 15 kmeire a *Jósikafalva* (Béles) szomszédságában kezdődő *Szilva* nevű havas és legelő is, melyet egy 1439. évi meregyői határjárás *Cylla*, 1550. évi oklevelek *Chyglá* és *Cylla* havasa s mezeje néven emlegetnek. Nem érdetlenné ítélem fölemlíteni, hogy Kézai Simon mester krónikája sze-

rint Atilla menekülő hunnjai mintegy háromezren a *Cyglamezejére* húzódtak meg üldözőik elől s magukat székelyeknek nevezték. Ennek a helye a magyar történetírók körében maig is eldöntetlen. Vajjon nem ez a mező és környéke volt a hunn-székelyek menedékhelye? Annyi bizonyos, hogy az utaktól messzire félreeső *Cylla*-mezőt veszélyek idején buvóhelynek használták. Egy 1550-ből való vallatásban említi, hogy az 1514-i Dózsa-féle kereszteshadkor (keresztkor, keresztesnyárkor) Kalotaszöntkirályról négyszáz ökröt hajtottak fel oda, hogy az elrablástól megmentsék. Mikor ezt a valkaiak megtudták, reájuk keltek, a barmok egyrészét behajtották s megváltásgoltatták őket. Akkor még erre is szeltében divatozott a havasi legelőbérelés s 1550-ben egész sereg tanu vallja, hogy ők is legeltettek ott s minden szállás után egy-egy úrtól és egy-egy sajtot fizettek bérből. Nag Nikor, Nan Tódor, Serüg Babsa és Syno László nevű négy ily tanu valamása ellen magyargyerőmonostori Kemény János azért mondott ellent, mert *más országiai* voltak. A havasi pásztorok e kor szokása szerint nagyon messziről is elvándoroltak oda a jó legelőért. Utóbb a *Cylla* egészen a valkaiaké maradt.

Szélében, a Béles pataka mellett aranymosó helyek voltak s egy Csoma Péter nevű damosi ember ezt vallotta, hogy mikor ő ebben a patakban aranyászott, eifől a vámat Kemény Péternek, Gyermónostorra fizette.

Az 1550-ben emlegetett valkai, de részben onnan elszármazott vallók között a neveket találjuk: *Bokor* Ferencz, *Czyde* Menyhért, *Ernyő* László, *Hunyadi* György, *Kis* János, *Solyom* János, *Veres* István. Mind e családnemek csaknem mind előfordulnak egy másik 1585-beli gyilkossági pörben is. Ezen kívül ekkor még az *Antal*, *Demnyén*, *Ferencz*, *Imre*, *Jakab*, *Kariul*, (Károly) *Miklós* és *Orbán* vezetéknevekkel találkozunk.

Ekkor itt *Valkai András* volt a főbirtokos. Ő volt az a verses krónikairó, aki három műve közül egyiken Bánk bán történetét magyar nyelven először földolgozta. Itt Valkón írta verses műveit. Egyik könyvében meg is mondja, hogy:

„Aki szőrzé most ezeket versekben,
Lakik Kalota havasa tövében.
Sok gond forga versszőrző elméjében
Nemzetének sok jót kíván szívében.“

A falut többször érték dúlások. Egyik szomszéd faluját s Valkó leányegyházát, *Várszát* pedig egy gyö-

CAROL LASSEN, CLUJ
NEMZETKÖZI SZÁLLITÁSI VÁLLALAT.

Gyűjtőkocsija fölvesz bármely államból rendelt gazdasági darabárut és azokat a rendelők vasútállomásain átadja. ∴ Rendkívül olcsó szállítási díjak.

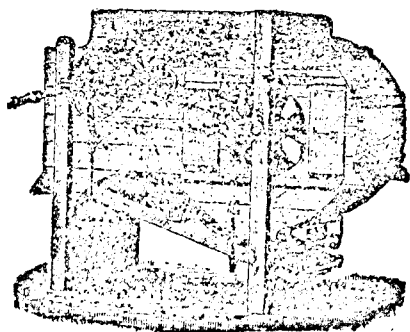
nyörű szép leány miatt egy megszegyenített, bosszuálló német tiszt pusztította el, rács és német hadakkal 1605-ben.

Magyarvalkó szorgalmas népének egyik főkeresete a fakereskedés volt. Deszkával, zindellyel, gerendával már száz évvel ezelőtt is Szatmár megyébe is eljártak. Az óriási terjedelmű erdők rengeteg fatömegét a földesurak alig használták s mikor 1750-ben összeiratták a havasokat kitünt, hogy a Szamos és Béles vize közt 15, a Szamoson innen 10 különféle havasrézt a falusiak nemcsak használtak, de sokat a maguk hasznára bérbe is adtak. 1857-ben egy körlevél elpanaszolja, hogy a valkói közhavasokon működő 40 fűrész csaknem annyi kártevőt tart s ma ez a helyzet kezd fölújulni. Pedig az erdők okos használatára nagy szükség van, mert különben a rosszul gazdálkodó ember maga jól élhet, de a tékozló erdőkihasználással gyermekei és unokái kenyérét prédálja el. Azonban ezt a visszaélést legnagyobb részt sem a múltban, sem most, nem a magyarvalkóiak csinálták. A valkói nép rendes, tiszta, dolgos, becsületes, tulajdonságú. Jellemző reá, hogy rablás, vagy tolvajság a legközelebbi forradalomkor sem fordult közte elő. E dicséretes szép erények meggyökerezésében sokat köszönhet derék, jó papjainak. Keitőnek az emléket külön is érdemes kiemelni. *Mikes-Szakács János* (1798—1814) rendre és jó pénzgazdálkodásra tanította meg a hiveit. Áldásos munkásságát hasonló szép eredményekkel 1837-ben Szászlonán fejezte be. Másik ily derék papja *Mihály Elek* 1863-tól megtanította hiveit a nemes gyümölcs termelésére, mely most egyik szép keresetforrásuk. Áldott emlékü nevelő jó emberek kezenyoma látszik Magyarvalkó derék népén, Ezek példája, a megismert jó követése az, ami megtart.

K. L.

GAZDASÁGI ÉS SZÖVETKEZETI ÉLETE

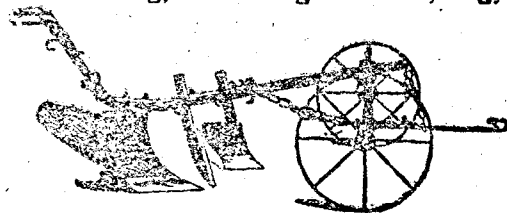
A gabonatermelés fejlesztése érdekében. A minisztertanács elhatározta, hogy a 100 literenként 76 kg.-nál sulyosabb és 1%-nál nem több idegen anyagot tartalmazó búzát mentesíti a rekvirálás alól. Felhívjuk ezért a földmivesek figyelmét, hogy idejében gondoskodjanak az Erdélyi Gazdasági Egylet géposztálya útján gabonatisztító gépekről.

A gabonatermelés fejlesztése érdekében. A minisztertanács elhatározta, hogy a 100 literenként 76 kg.-nál sulyosabb és 1%-nál nem több idegen anyagot tartalmazó búzát mentesíti a rekvirálás alól. Felhívjuk ezért a földmivesek figyelmét, hogy idejében gondoskodjanak az Erdélyi Gazdasági Egylet géposztálya útján gabonatisztító gépekről.

rostákról. A rosták közül legjobb a Kalmár-féle, amely a mellékelt ábrán látható.

Megenyhült az idő ismét szánhatunk. Őszi szántás előtt trágyázzuk meg földünket, hogy a téli nedveségtől átjárja, az abban levő tápanyagokat feloldja, mert így felvételre készen találja

a növény a tápanyagokat. Az őket szereljük fel szántás előtt u. n. előhántóval, mint a mellékelt ábra mutatja. Ennek segítségével a trágyát jobban alákarhatjuk és megakadályozzuk a tápanyagok elillanását.

Szövetkezeti napot rendezett Franciaország december 4-én. E napon minden szövetkezet ünnepélyeket rendezett, amelyet taggyűjtő és üzletrészszerző propagandával költöttek össze. A példa követésre méltó.

A Magyar Mezőgazdák Szövetkezete most ült meg 30 éves fennállásának jubileumát. Ez alkalmából a gazdasági és szövetkezeti célok szolgálatára a szövetkezet több milliós alapítványt tett.

A méhészek cukra. Az Erdélyrészi Méhész Egylet az érdekeltek tudomására hozza, hogy a cukorgyár 1 wagon fehér kristálycukrot bocsátott az egyesület rendelkezésére kg.-ként 15 L. árban. Tekintve az ár magas voltát, az E. M. E. az adó elengedését kérte a kormánytól. A méhészek cukor iránti kérésüket az E. M. E. titkári hivatalához küldhetik be (Kvár, Attila-u. 10.)

SZERKESZTŐI ÜZENETEK

Tanító. Az adóbevallások általános elveiről jövő számunkban közlünk ismertetést. — A részletekre nézve legpontosabb ismertetést talál a Brassói Lapok 247. 248. 249. számában.

Minerva Nyomdai Műintézet

Kolozsvár, Deák F.-utca 2. sz.

Heti eseményekről, politikai és gazdasági kérdésekről leghivebben tájékoztat a MAGYAR NÉP.